

Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2019 r., IV KK 214/19

ROBERT PELEWICZ*

STRESZCZENIE

Komentowane orzeczenie zwraca uwagę na bardzo ważne elementy, prowadzące do konieczności komplementarnego odczytywania pojęć jurydycznych prawa karnego wykonawczego na tle stosowania przepisów o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Wskazując rozmiar orzeczonej kary pozbawienia wolności, jako przesłanki udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego, w rezultacie rzutuje na zakres stosowania przez sądy tego systemu w odbywaniu kary pozbawienia wolności.

Słowa kluczowe: wykonywanie kary pozbawienia wolności, dozór elektroniczny, probacja, odpowiednie stosowanie przepisów, Kodeks karny, Kodeks karny wykonawczy

Skoro ustawodawca w art. 431a § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy¹ (dalej: k.k.w.) posłużył się zwrotem „ma odbyć kolejno”, to znaczy, że odniósł go do kar, które mają być wykonane w przyszłości, a nie do kar już odbytych².

---

* Mgr Robert Pelewicz, sędzia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu, wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 523, ze zm.

² Legalis nr 1952926.

Zapetrywanie prawne, które zostało wyrażone w zacytowanej tezie, dotyczy kwestii szczegółowej – przesłanek warunkujących udzielenie skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego z art. 43la § 1 pkt 1-4 k.k.w. w kontekście juretycznych konsekwencji art. 43la § 6 k.k.w. W sprawie rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy przedmiotem rozstrzygnięcia była bowiem kasacja Ministra Sprawiedliwosci – Prokuratora Generalnego, na niekorzyść skazanego, od postanowienia Sądu Apelacyjnego, utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego, w którym udzielono skazanemu zezwolenia na odbycie reszty kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Wnioskodawca wskazał na rażące naruszenie art. 43la § 1 k.k.w., uważając że udzielono skazanemu zezwolenia na odbywanie kary w systemie elektronicznym, podczas gdy nie została spełniona przesłanka z art. 43la § 1 pkt 1 i § 6 k.k.w. Zwrócił on uwagę na to, że dwoma odrębnymi wyrokami Sądu Rejonowego – z 9 stycznia 2014 r. i 9 października 2018 r. – orzeczono wobec skazanego dwie kary, niepołączone wyrokiem łącznym, każda po 8 miesięcy pozbawienia wolności, co znaczyło, że suma tych kar przekraczała okres roku, a to z kolei było warunkiem koniecznym zastosowania art. 43la § 6 k.k.w.³

Implikacje analizowanego rozstrzygnięcia SN na gruncie prawa karnego wykonawczego, zwłaszcza w zakresie stosowania przez sądy systemu dozoru elektronicznego w odbywaniu kary pozbawienia wolności, wskazują, że kwestii szczegółowych nie wolno lekceważyć, ponieważ ich analiza pozwala często na prawidłowe odczytanie/odkodowanie zasad natury ogólnej. Jest to istotne w obowiązującym stanie prawnym, w kontekście treści art. 4 § 2 k.k.w. w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2⁴. Przepis ten pozwala bowiem skazanemu zachować prawa i wolności obywatelskie, gwarantując przestrzeganie podstawowych standardów praw człowieka i obywatela, a ich ograniczenie może wynikać jedynie z ustawy oraz z wydanego na jej podstawie prawomocnego orzeczenia. W głosowanym aspekcie istotne jest też określenie statusu skazanego przez wskazanie praw, które mu

---

³ Szerzej na temat SDE zob. P. Moczydłowski, *Przestępca na uwięzi. Elektroniczny monitoring sprawców przestępstw*, „Zeszyty Naukowe Ius et Lex” 2006, z. 2; A. Ważny, *Charakterystyka ustawy o dozorcze elektronicznym*, „Diariusz Prawniczy” 2008, nr 6; W. Kotowski, B. Kurzępa, *Dozór elektroniczny – zarys problematyki*, „Probacja” 2009, nr 2; M. Rusinek, *Ustawa o dozorcze elektronicznym. Komentarz*, Warszawa 2010; K. Marnak, *Dozór elektroniczny – rozważania na tle kary pozbawienia wolności, kary ograniczenia wolności oraz przestępstwa samouwolnienia (art. 242 § 1 k.k.)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, z. 3, s. 7-39.

⁴ Konwencja weszła w życie 8 września 1953 r., po ratyfikowaniu jej przez pierwsze 10 państw. Natomiast w stosunku do Polski weszła w życie 19 stycznia 1993 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).

przysługują podczas pobytu w zakładzie karnym w ramach wykonywania kary pozbawienia wolności⁵. Problem ograniczenia praw obywatelskich osób osadzonych był przedmiotem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka⁶, który stwierdził jednoznacznie, że więźniowie co do zasady w dalszym ciągu korzystają z podstawowych praw i wolności gwarantowanych na podstawie Konwencji oczywiście poza prawem do wolności osobistej zgodnie z prawem przeprowadzonego pozbawienia wolności, wyraźnie wchodzącego w zakres stosowania art. 5 Konwencji⁷. Oczywiście prawa i wolności skazanego mogą być poddane przez ustawodawcę pewnym ograniczeniom, ale jedynie wtedy, gdy jest to dopuszczalne w przepisach respektujących standardy praw człowieka i obywatela, ograniczenia dokonywane są w niezbędnym zakresie i traktowane w kategoriach wyjątków, przy czym, ani poszczególne ograniczenia ani też ich suma nie mogą naruszać istoty praw bądź wolności im poddanych⁸.

W powyższym kontekście kluczowe znaczenie ma konstatacja SN, że: „Językowa analiza przedmiotowego przepisu nakazywała wnioskować, że skoro ustawodawca w komentowanym art. 43la § 6 k.k.w. posłużył się zwrotem «ma odbyć kolejno», to znaczy, że odniósł go do kar mających być wykonanymi w przyszłości, a nie do kar już odbytych. Przyjmując zatem, iż tylko jedna kara podlega obecnie wykonaniu i że tylko to ta kara była brana pod uwagę przy wydaniu postanowienia Sądu Okręgowego, należało uznać, że na udzielenie zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego nie miała i nie mogła mieć wpływu kara pozbawienia wolności orzeczona wyrokiem z 9 października 2018 r., która już została przez skazanego odbyta w całości”. Łatwo bowiem zauważyć, że implikacje takiego odczytania juretrycznej treści art. 43la§ 6 k.k.w. są niezwykle doniosłe i dotyczą każdego skazanego na karę pozbawienia wolności powyżej jednego roku, acz dotykają negatywnie zwłaszcza tych skazanych, którym wbrew wyraźnemu brzmieniu

---

⁵ Zob. G.B. Szczygieł, *Zasada poszanowania godności skazanego a przeludnienie zakładów karnych*, [w:] *X lat obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego*, S. Lelental, G.B. Szczygieł (red.), Białystok 2009, s. 138.

⁶ Oświadczenie rządowe z dnia 28 października 1998 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Protokołu nr 11 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczącego przekształcenia mechanizmu kontrolnego ustanowionego przez Konwencję, sporządzonego w Strasburgu dnia 11 maja 1994 r. (Dz. U. Nr 147, poz. 963), który wszedł w życie w stosunku do Polski 1 listopada 1998 r. Wcześniej, od 1 maja 1993 r. Polska uznała oświadczeniem rządowym z dnia 7 kwietnia 1993 r. w sprawie deklaracji o uznaniu kompetencji Europejskiej Komisji Praw Człowieka oraz jurysdykcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 286) kompetencje Europejskiej Komisji Praw Człowieka i jurysdykcję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

⁷ Zob. wyrok z 15.12.2015 r. w sprawie 17249/12, *Szafrański v. Polska*, Lex nr 1936308.

⁸ Por. uchwałę TK z 2 marca 1994 r., W 3/93, OTK w 1994 r., cz. I, poz. 17, Lex nr 25105; K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. IV, Lex/el.

jurydycznemu szczególnej normy prawa karnego wykonawczego art. 43la § 6 k.k.w., takiego uprawnienia odmawiano. Dlatego znaczenie tak sformułowanego zapatrywania prawnego SN sięga o wiele dalej, niż wynika to z treści konkretnego rozstrzygnięcia. W istocie chodzi bowiem o ważną sprawę zastosowania rozwiązania normatywnego z art. 43la § 1 pkt 1 i § 6 k.k.w. i w istocie rozstrzygnięcia, czy system dozoru elektronicznego został zastrzeżony dla sprawców przestępstw, wobec których orzeczono (wymierzono) kary tylko w wymiarze nie przekraczającym jednego roku, a nie wobec sprawców, którym wymierzono kary w wyższym wymiarze, lecz którym pozostała do wykonania kara (kary) nieprzekraczająca łącznie jednego roku⁹.

Upredzając wynik rozważań, zaznaczam, że w świetle normatywnego dekodowania treści art. 43la § 1 pkt 1 i § 6 k.k.w. teza orzeczenia jest niewątpliwie słuszna i zasługuje na pełną aprobatę¹⁰. Dlatego ograniczam się do skrótowych uwag na jej temat, a właściwym przedmiotem oceny będzie samo rozstrzygnięcie SN, które w kilku aspektach wymaga uzupełnienia. Dotyczy to przede wszystkim możliwych do zastosowania metod wykładni umożliwiających pełne dekodowanie jurydycznej treści art. 43la § 1 pkt 1 i § 6 k.k.w. w sposób prowadzący do rozstrzygnięcia SN, że „(...) skoro ustawodawca w art. 43la § 6 k.k.w. posłużył się zwrotem «ma odbyć kolejno», to znaczy, że odniósł go do kar mających być wykonanymi w przyszłości, a nie do kar już odbytych”.

Przystępując do głównego nurtu rozważań przypomnieć jednak wypada, że na temat przesłanek zastosowania art. 43la § 1 pkt 1 i § 6 k.k.w., zarysowały się dwa zasadniczo odmienne zapatrywania zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze. Spór dotyczy w istocie pytania, czy system dozoru elektronicznego został zastrzeżony dla sprawców przestępstw, wobec których orzeczono (wymierzono) kary w wymiarze nieprzekraczającym jednego roku, a nie wobec sprawców, którym wymierzono kary w wyższym wymiarze, lecz którym pozostała do wykonania kara (kary) nieprzekraczająca łącznie jednego roku.

---

⁹ Glosowane orzeczenie zachowuje aktualność pomimo zmiany przez art. 15 pkt 2 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2020.568), treści art. 43la § 6 kkw z dniem 31 marca 2020 r., przez wydłużenie kary pozbawienia wolności wskazanej w tym przepisie do jednego roku i 6 miesięcy.

¹⁰ Zob. szerzej: R. Pelewicz, *Rozmiar orzeczonej kary pozbawienia wolności jako przesłanka udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego*, [w:] SCIENTIA NOBILITAT Rozważania o prawie i jego stosowaniu. Księga Jubileuszowa z okazji 10-lecia Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, M. Manowska, R. Pawlik (red.), Kraków 2019, s. 679-691.

W pierwszym zapatrywaniu zaprezentowane zostało stanowisko, że system dozoru elektronicznego został zastrzeżony dla sprawców przestępstw, wobec których orzeczono (wymierzono) kary w wymiarze nieprzekraczającym jednego roku, a nie wobec sprawców wobec których wymierzono kary w wyższym wymiarze, lecz którym pozostała do wykonania kara (kary) nieprzekraczająca łącznie jednego roku. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie stwierdził bowiem, że: „Zgodnie z art. 43la § 6 k.k.w. przepisy § 1-5 art. 43la k.k.w. stosuje się odpowiednio do skazanego, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, nieprzekraczających w sumie jednego roku. W/w przepis mówi o karach pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, zatem i zastępcza kara pozbawienia wolności będzie podlegała sumowaniu. Jedynym dopuszczalnym prawnie rozwiązaniem, w sytuacji, gdy suma orzeczonych kar przekracza rok, jest umorzenie postępowania zgodnie z art. 15 § 1 k.k.w.”¹¹. Cytowany pogląd Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie jest konsekwencją wcześniejszego rozstrzygnięcia tegoż sądu, w którym przyjęto stanowisko¹², że „(...) o zaistnieniu przesłanki formalnej z art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego nie decyduje suma kar, jaka pozostała do odbycia w momencie orzekania w tym przedmiocie, lecz suma kar jakie skazany kolejno odbywał”¹³, gdyż „(...) już sama wykładnia gramatyczna tegoż przepisu sprzeciwia się przyjęciu, że chodził tu o sumę kar, które nadają się do wykonania w chwili orzekania o dozorcze elektronicznym. Wszak mowa tam jest o karach pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, a nie o karach wykonywanych. Gdyby natomiast ustawodawca chciał odmiennie uregulować tę kwestię, mógł w powołanym wyżej przepisie zawrzeć sformułowanie, że ograniczenie, o którym tam mowa, dotyczy kar pozostałych do wykonania, czego przecież nie uczynił. W tym miejscu przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy niejednokrotnie wskazywał na prymat wykładni gramatycznej nad innymi, uznając, że inne wykładnie mogą być uzupełniająco stosowane jedynie w wypadku, gdy wykładnia gramatyczna nie daje jednoznacznej

¹¹ Zob. postanowienie SA w Rzeszowie z 3.07.2018 r., II AKz w 366/18, niepubl.

¹² Zob. uzasadnienie postanowienia SA w Rzeszowie z 5.03.2014 r., II AKz w 82/14, Legalis/el. 993414.

¹³ Zmiany podstaw normatywnych rozważanego zagadnienia nie mają znaczenia dla treści prezentowanych judykatów w kontekście art. 6 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. z 2010 r. Nr 142, poz. 960, ze zm.), którego treść została powtórzona w art. 43la § 1 pkt 1 i § 6 k.k.w. Zgodnie bowiem z pkt 1 ust. 1 art. 6 wyżej cytowanej ustawy, sąd penitencjarny mógł udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli wobec skazanego orzeczono karę nieprzekraczającą jednego roku. Przepis ten stosowany był odpowiednio, zgodnie z ust. 4 art. 6 do skazanego, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, nieprzekraczających w sumie jednego roku.

odpowiedzi w zakresie interpretacji danego przepisu (por. wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2004 r., V KK 337/03¹⁴). W omawianym natomiast przypadku, zdaniem Sądu Apelacyjnego, taka sytuacja nie zachodzi¹⁵.

Zgodnie z drugim zapatrywaniem zaprezentowane zostało stanowisko, że z punktu widzenia wykładni systemowej trzeba pamiętać o tym, iż treść art. 43la § 6 k.k.w. adresowana jest do sądu penitencjarnego na etapie orzekania o dozorze elektronicznym, który „ (...) winien m.in. ustalić, które z orzeczonych wobec skazanego kar pozbawienia wolności, w tym objętych wnioskiem o zezwolenie na dozór elektroniczny, podlegają wykonaniu i w jakim zakresie. Skoro tylko niektóre kary podlegają obecnie wykonaniu, to dopiero ich suma, a nie w ogóle suma kar orzeczonych, może być rozstrzygająca¹⁶. W konsekwencji, „ (...) w chwili orzekania o dopuszczalności tzw. dozoru elektronicznego konieczne jest m.in. ustalenie, które z kar pozbawienia wolności podlegają wykonaniu i w jakim zakresie, albowiem to suma kar podlegających wykonaniu, a nie suma kar orzeczonych powinna być rozstrzygająca. Stanowisko to jest tym bardziej przekonujące w świetle *ratio legis* art. 75 § 3a k.k., którego podstawą jest wyważenie dolegliwości, kary jaką winien ostatecznie odczuć skazany, w przypadku zarządzenia do wykonania kary warunkowo zawieszanej w kontekście całego przebiegu okresu próby¹⁷.

Od dawna bronię drugiego zapatrywania¹⁸, które właśnie zyskało dodatkowe wsparcie w głosowanym postanowieniu Sądu Najwyższego, a za którym przemawia nie tylko wykładnia językowa art. 43la § 6 k.k.w. – sama już rzecz jasna – pozwalająca na przyjęcie, że chodzi tu o sumę kar, które nadają się do wykonania w chwili orzekania o dozorze elektronicznym przez sąd penitencjarny. Aprobując bowiem zapatrywanie SN, iż „ (...) językowa analiza przedmiotowego przepisu nakazywała wnioskować, że skoro ustawodawca w art. 43la § 6 k.k.w. posłużył się zwrotem «ma odbyć kolejno», to znaczy, że odniósł go do kar mających być wykonanymi w przyszłości, a nie do kar już odbytych”, to podkreślenia wymaga jeszcze, że i dyrektywy wykładni systemowej i funkcjonalnej wspierają taki sposób interpretacji art. 43la § 6 k.k.w. Rzecz przede wszystkim w tym, że wobec semantycznego znaczenia zwrotu: „kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno” nie budzi wątpliwości, iż ustawodawca, adresując ustalenie takiego warunku formalnego

¹⁴ OSNwSK 2004, nr 1, poz. 700; „Prokuratura i Prawo”, wkładka 2004, nr 11-12, poz. 5.

¹⁵ Podobnie: I. Zgoliński, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, J. Lachowski (red.), Legalis/el. teza II.2 do art. 43d, który akceptując stanowisko cytowanego judykatu, odwołuje się do zawartej w nim argumentacji.

¹⁶ Zob. uzasadnienie postanowienia SA w Szczecinie z 12.09.2012 r., II AKz w 783/12, Legalis/el. 577104.

¹⁷ Uzasadnienie postanowienia SA w Katowicach z 21.03.2017 r., II AKz w 246/17, Legalis/el. 1651492.

¹⁸ Zob. szerzej: R. Pelewicz, *Rozmiar orzeczonej kary pozbawienia wolności* (artykuł złożony do druku w grudniu 2018r.).

do sądu penitencjarnego, wyraźnie wskazuje, że jeżeli w chwili orzekania przez tenże sąd o dozorze elektronicznym skazanemu pozostały do odbycia „kolejno dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności”, to nie mogą one przekraczać w sumie jednego roku. Jest oczywiste, że kar pozbawienia wolności już wykonanych w chwili orzekania przez sąd penitencjarny w przedmiocie dozoru elektronicznego skazany nie może przecież „odbyć kolejno”, gdyż właśnie zostały już wykonane. Nie mają więc znaczenia te kary pozbawienia wolności, które skazany już odbył. Do powyższego wniosku prowadzi więc wykładnia gramatyczna przedstawionych zapisów art. 43la § 6 k.k.w., wynikająca z analizy semantycznej użytych w nim pojęć.

Językowe znaczenie tekstu jest wprawdzie jasne, ale nie oznacza to jednak, że w takiej sytuacji wykładnia pozajęzykowa nie może potwierdzać, a więc wzmacniać, wyników wykładni językowej wykładnią systemową czy funkcjonalną¹⁹. Pamiętać także należy, że wykładni językowej nie należy demonizować. Postawa wykrywczą nakazuje bowiem przeprowadzenie procesu wykładni także przez pozostałe jej typy. Powinno się to wykazać także wtedy, gdy uzyskano już uprzednio jednoznaczność interpretowanego przepisu, a nie jedynie wtedy, gdy rezultat wykładni językowej nie jest jednoznaczny, gdyż bez niektórych rozważań nad sensem umiejscowienia danego przepisu oraz wnikliwej refleksji nad celem jego wprowadzenia nie jesteśmy w stanie stwierdzić, czy przypadkiem nie zachodzą ważne racje prawne, społeczne lub moralne, przemawiające za odstępniem od wykładni gramatycznej²⁰. Nawet przyjęcie reguły *clara non sunt interpretanda* nie kończy bowiem procesu wykładni, gdyż należy wówczas sprawdzić, czy treść odkodowanej normy prawnej pozostaje w zgodności z systemem prawa i funkcją (celem) określonego przepisu²¹. Wykładnia systemowa czy też funkcjonalna pozwalają bowiem bądź to upewnić się co do rezultatu wykładni językowej, bądź podważyć jej wynik, a w konsekwencji – odstąpić od literalnego rozumienia przepisu²².

Z punktu widzenia wykładni systemowej trzeba wspomnieć, że treść art. 43la § 6 k.k.w. adresowana jest do sądu penitencjarnego na etapie orzekania o dozorze

¹⁹ Zob. uzasadnienie wyroku TK z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK ZU 2000, nr 5, poz. 141.

²⁰ Zob. np. E. Łętowska, *Kilka uwag o praktyce wykładni*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2002, z. 11, s. 54-55; M. Zieliński, *Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa*, [w:] *Teoria i praktyka wykładni prawa*, P. Winczorek (red.), Warszawa 2005, s. 118; uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK ZU 2000, nr 5, poz. 141; uzasadnienie uchwały SN z 24.02.2010 r., I KZP 28/09, OSNKW 2010/3/21.

²¹ Zob. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 53 oraz 70-71 i s. 74; M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, s. 275.

²² Zob. T. Grzegorzczak, *Kilka uwag o potrzebie sięgania do wykładni systemowej i funkcjonalnej w procesie wykładni przepisów prawa w sprawach karnych*, [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa profesora Macieja Zielińskiego*, A. Chodoń, S. Czapita (red.), Szczecin 2010, s. 401.

elektronicznym, który „(...) winien m.in. ustalić, które z orzeczonych wobec skazanego kar pozbawienia wolności, w tym objętych wnioskiem o zezwolenie na dozór elektroniczny, podlegają wykonaniu i w jakim zakresie. Skoro tylko niektóre kary podlegają obecnie wykonaniu, to dopiero ich suma, a nie w ogóle suma kar orzeczonych, może być rozstrzygająca”²³. W konsekwencji, „(...) w chwili orzekania o dopuszczalności tzw. dozoru elektronicznego konieczne jest m.in. ustalenie, które z kar pozbawienia wolności podlegają wykonaniu w jakim zakresie, albowiem to suma kar podlegających wykonaniu, a nie suma kar orzeczonych powinna być rozstrzygająca. Z kolei usytuowanie cytowanych normatywów na etapie wykonawczym procesu karnego, a więc w k.k.w. – Oddział 2a. Warunki i tryb orzekania o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego – prowadzi do wniosku, że zaprezentowana przez SN na tle wykładni gramatycznej konkluzja jest niewątpliwie przez ustawodawcę zamierzona. Dodatkowo wskazuje na to, że intencją ustawodawcy, przy modelowaniu art. 431a § 6 k.k.w., było ograniczenie rozstrzygnięcia sądu penitencjarnego tylko do kar pozbawienia wolności pozostałych do wykonania w chwili orzekania przez sąd penitencjarny w przedmiocie dozoru elektronicznego.

Za zasadnością prezentowanego przez SN stanowiska przekonuje tym bardziej zasygnalizowany kontekst systemowy i funkcjonalny regulacji zawartej w art. 431a § 6 k.k.w. Trzeba pamiętać, że regulacja ta jest adresowana także do skazanych, którzy pierwszą część kary odbyli w zakładzie karnym, co odpowiada modelowi dozoru elektronicznego nazywanego w literaturze przedmiotu *back door*²⁴. Nie można zapominać, że celem wprowadzenia do polskiego porządku prawnego instytucji dozoru elektronicznego było też zapobieżenie negatywnemu zjawisku wzajemnej demoralizacji osadzonych oraz zwiększenia stopnia demoralizacji skazanego w trakcie pobytu w zakładzie karnym, jak też uniknięcie społecznego poczucia bezkarności w związku z wielomiesięcznym oczekiwaniem przez skazanego w wielotysięcznej kolejce do zakładu karnego²⁵. W tym kontekście podkreślenia także wymaga, że efektywna realizacja normatywnego celu każdego instrumentu reakcji karnej na popełniony czyn zabroniony, w ramach systemu dozoru elektronicznego (art. 431a § 1 pkt 2 k.k.w. w zw. z art. 53 § 1 *in fine* k.k.), nie tylko uzasadnia, ale wręcz nakazuje organom prowadzącym postępowania karne wykonawcze taką interpretację przepisów, która umożliwi pełne wykorzystanie możliwości w zakresie

---

²³ Uzasadnienie postanowienie SA w Szczecinie z 12.09.2012 r., II AKz w 783/12, Legalis/el. 577104.

²⁴ Zob. M. Rusinek, *Ustawa o dozorcze elektronicznym. Komentarz...*, t. IV. Uwagi 1-3 do art. 6.

²⁵ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych (druk nr 1237).

wzbudzenia w skazanym woli kształtowania jego społecznie pożądaných postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego, nawet wówczas, gdy brak jest należytych unormowań formalno-procesowych. Dlatego nieprawidłowe (niezgodne z jurydyczną treścią skonkretyzowanego normatywu) wykonanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego (jakiegokolwiek instrumentu reakcji karnej na popełniony czyn zabroniony), jest szkodliwe nie tylko dla samego skazanego, lecz także dla wymiaru sprawiedliwości. Deprecjacji ulegają bowiem cele, którym służył prawomocnie zakończony proces karny, prawda poznana w tymże postępowaniu, co rodzi także poczucie, że środki finansowe wykorzystane w procesie karnym zostały w istocie zmarnowane²⁶.

W konkluzji należy zatem uznać, że wynik zaprezentowanych rozważań na tle wykładni systemowej i celowościowej, jest całkowicie zgodny z glosowanym postanowieniem SN. Co jednak najważniejsze, orzeczenie to rozświetliło nie tylko samą instytucję wykonania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, lecz także istotnie wpływa na sposób i zakres jurydycznego dekodowania obowiązujących w tym zakresie normatywów. Jest to istotne zwłaszcza wtedy, gdy uwzględnimy, że prawo karne wykonawcze – obok prawa karnego materialnego i prawa karnego procesowego – stanowi jedną z trzech integralnych części prawa karnego w szerokim znaczeniu tego pojęcia, a wymienione działy prawa, wskutek wielu wzajemnych powiązań, mają stworzyć spójny z założenia system norm, których celem jest skuteczne i racjonalne zwalczanie przestępczości²⁷. Na podstawie aksjologii odpowiadającej demokratycznemu państwu prawa z nowym systemem podstawowych wartości (godność człowieka i prawa człowieka) i urzeczywistniającej dążenia do usunięcia z prawa karnego nadmiernej represyjności²⁸ ma się to odbywać tak, aby w zakresie polityki karnej

---

²⁶ Por. K. Rymarz, *Zasada bezzwłoczności w postępowaniu wykonawczym*, PWP 2004, nr 44-45, s. 43.

²⁷ Por. T. Kalisz, *Sędziowski nadzór penitencjarny. Polski model nadzoru i kontroli nad legalnością i prawidłowością wykonywania środków o charakterze izolacyjnym*, Wrocław 2010, s. 15.

²⁸ Zob. np. propozycje rządowe odnośnie do nowych instytucji prawa karnego wykonawczego w zakresie dozoru elektronicznego w ustawie z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (która jest wynikiem prac legislacyjnych nad projektem zawartym w druku sejmowym nr 3451, przedłożonym Sejmowi przez Radę Ministrów 14.05.2019 r. i nowelizującym łącznie przepisy 18 ustaw): „elektroniczna kontrola miejsca pobytu skazanego na okres niezbędny do wykonywania pracy poza terenem zakładu karnego” i „przerwa w wykonaniu kary pozbawienia wolności z elektroniczną kontrolą miejsca pobytu”. Prace nad ustawą nie zostały jednak zakończone, gdyż 28.06.2019 r. Prezydent skierował ustawę do Trybunału Konstytucyjnego, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3451>.

doprowadzić do znacznego zredukowania rozmiarów populacji więziennej i zbliżyć ją do standardów europejskiej polityki kryminalnej²⁹.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Grzegorzczak T., *Kilka uwag o potrzebie sięgania do wykładni systemowej i funkcjonalnej w procesie wykładni przepisów prawa w sprawach karnych*, [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa profesora Macieja Zielińskiego*, A. Chodoń, S. Czapita (red.), Szczecin 2010, s. 401.
- Kalisz T., *Sędziowski nadzór penitencjarny. Polski model nadzoru i kontroli nad legalnością i prawidłowością wykonywania środków o charakterze izolacyjnym*, Wrocław 2010.
- Kotowski W., Kurzępa B., *Dozór elektroniczny – zarys problematyki*, „Probacja” 2009, nr 2.
- Łętowska E., *Kilka uwag o praktyce wykładni*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2002, z. 11.
- Mamak K., *Dozór elektroniczny – rozważania na tle kary pozbawienia wolności, kary ograniczenia wolności oraz przestępstwa samouwolnienia (art. 242 § 1 k.k.)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, z. 3.
- Moczydłowski P., *Przestępca na uwięzi. Elektroniczny monitoring sprawców przestępstw*, „Zeszyty Naukowe Ius et Lex” 2006, z. 2.
- Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006.
- Pelewicz R., *Rozmiar orzeczonej kary pozbawienia wolności jako przesłanka udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego*, [w:] *SCIENTIA NOBILITAT Rozważania o prawie i jego stosowaniu. Księga Jubileuszowa z okazji 10-lecia Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury*, M. Manowska, R. Pawlik (red.), Kraków 2019, s. 679-691.
- Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. IV, Lex/el.
- Rusinek M., *Ustawa o dozorcze elektronicznym. Komentarz*, Warszawa 2010.
- Rymarz K., *Zasada bezwzględności w postępowaniu wykonawczym*, PWP 2004, nr 44-45.
- Szczygieł G.B., *Zasada poszanowania godności skazanego a przeludnienie zakładów karnych*, [w:] *X lat obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego*, S. Leleńtal, G.B. Szczygieł (red.), Białystok 2009, s. 138.
- Ważny A., *Charakterystyka ustawy o dozorcze elektronicznym*, „Diariusz Prawniczy” 2008, nr 6.
- Zgoliński I., [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, J. Lachowski (red.), Legalis/el.
- Zieliński M., *Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa*, [w:] *Teoria i praktyka wykładni prawa*, P. Winczorek (red.), Warszawa 2005
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002.

Akty normatywne

- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 523, ze zm.).
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. z 2010 r. Nr 142, poz. 960, ze zm.)

---

²⁹ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych (druk nr 1237), <https://bip.kprm.gov.pl/ftp/kprm/dokumenty/080410u6uz.pdf>.

Oświadczenie Rządowe z dnia 7 kwietnia 1993 r. w sprawie deklaracji o uznaniu kompetencji Europejskiej Komisji Praw Człowieka oraz jurysdykcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 286).

Oświadczenie rządowe z dnia 28 października 1998 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Protokołu nr 11 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczącego przekształcenia mechanizmu kontrolnego ustanowionego przez Konwencję, sporządzonego w Strasburgu dnia 11 maja 1994 r. (Dz. U. Nr 147, poz. 963).

Projekt ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych (druk nr 1237).

Projekt ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych (druk nr 1237), <https://bip.kprm.gov.pl/ftp/kprm/dokumenty/080410u6uz.pdf>.

Orzecznictwo

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK ZU 2000, nr 5, poz. 141.

Uchwała Trybunału Konstytucyjnego z 2 marca 1994 r., W 3/93, OTK w 1994 r., cz. I, poz. 17.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt V KK 337/03, OSNwSK 2004, nr 1, poz. 700; „Prokuratura i Prawo”, wkładka 2004, nr 11-12, poz. 5.

Uchwała Sądu Najwyższego z 24.02.2010 r., I KZP 28/09, OSNKW 2010/3/21.

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 15.12.2015 r. w sprawie nr 17249/12, *Szafrański v. Polska*, Lex nr 1936308.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 12.09.2012 r., II AKzw 783/12, Legalis/el. 577104.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 5.03.2014 r., II AKzw 82/14, Legalis/el. 993414.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 21.03.2017 r., II AKzw 246/17, Legalis/el. 1651492.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 3.07.2018 r., II AKzw 366/18, niepubl.

Comments to the judgement of the Supreme Court of 26 June 2019, IV KK 214/19

SUMMARY

The commented judgement focuses on very important elements that require a complementary interpretation of juridical notions of the law on enforcement of criminal sanctions within the context of the application of regulations on the execution of a penalty of imprisonment outside prison using an electronic surveillance system. Specifying the duration of the adjudicated penalty of imprisonment as a reason to allow the convict to serve the sentence using an electronic surveillance system in fact affects the scope for applying the system of electronic surveillance by courts in serving the penalty of imprisonment.

Key words: execution of the penalty of imprisonment, electronic surveillance, probation, adequate application of regulations, Criminal Code, Code on enforcement of criminal sanctions

